

RDA-yhteenvettoa ja RDA- muutokset MARC 21 -tietueissa

RDA-koulutus syksy 2015

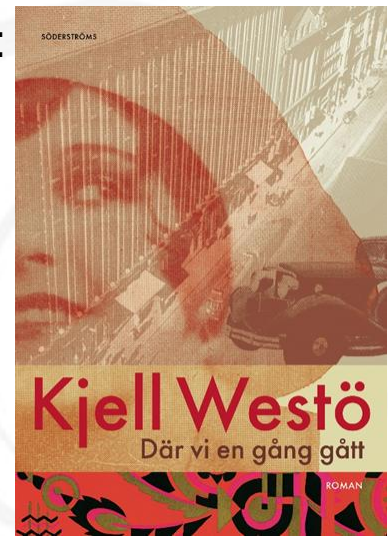
Kiti Vilkki-Eriksson

Kansalliskirjasto

Paikka:
Helsinki

Tallennetyyppi:
nide

Teos (romaani):
Där vi en gång gått

Teos (elokuva)

Suhteen määrite:
käännös

Tallennetyyppi:
videolevy

RDA

- Ø RDA perustuu funktionaaliseen kuvailuun
- Ø RDA on sisältöstandardi – ei näyttöstandardi, silti siinä on vielä ISBD-välimerkitys esittämiseen
- Ø toistaiseksi käytetään yleensä vielä MARC 21 -formaattia

RDA-kuvailu

- Ø Kuvailun kohteena:
 - Ø aineisto
 - Ø tekijät/toimijat
 - Ø aiheet
 - Ø edellä mainittujen entiteettien väliset suhteet
- Ø MARC 21 -formaatin mukaisessa bibliografisessa kuvailussa kuvaillaan ensisijaisesti manifestaatioita
- Ø jonkin verran suhteita, esim. manifestaatioiden, teosten tai ekspressioiden välisiä suhteita

RDA-kuvailu (2)

Ø Tietue on yhdistelmä:

- Ø manifestaatiota
- Ø aineistoon sisältyvää ekspressiota ja teosta
- Ø käsillä olevaa kappaletta
- Ø liitetään suhteita toisiin aineistoihin, henkilöihin, sukuihin, yhteisöihin jne.
- Ø määritellään aiheita, indeksoidaan ja luokitetaan

RDA-kuvailu (2)

Ø MARC 21 - RDA

- Ø 1xx = henkilö, suku, yhteisö, teos
- Ø 130/240 = teos, ekspressio
- Ø 245-264, 490 = manifestaatio
- Ø 300 = ekspressio, manifestaatio
- Ø muut 3xx = teos, ekspressio, manifestaatio
- Ø 5xx = teos, ekspressio, manifestaatio, kappale
- Ø 700-730 = henkilö, suku, yhteisö, teos, ekspressio – suhteita
- Ø 760-787 = suhde teokseen, ekspression, manifestaatioon

ISBD-termit vs. RDA-termit

- Ø otsikko (heading) = auktorisoitu hakutieto (authorised access point)
- Ø kirjoittaja, säveltäjä, taiteilija jne. = tekijä (creator)
- Ø päähakuelementti (main entry) = ensisijainen tai tekijän auktorisoitu hakutieto
- Ø yhtenäistetty nimeke (uniform title) = 1. ensisijainen nimeke (preferred title) tai 2. tunnettu kokoomanimeke (conventional collective title)

ISBD-termit vs. RDA-termit

- Ø katso- ja korvaa viittaukset = variantti hakutieto (variant access point)
- Ø katso myös –viittaus = auktorisoitu hakutieto –suhde (authorised access point for related entry)
- Ø fyysinen kuvailu = tallenteen kuvailu (carrier description)
- Ø yleismääre = sisältötyyppi, mediatyyppi, tallennetyyppi
- Ø päätiedonlähde = ensisijaiset tiedonlähteet (preferred sources)

Huomioonotettavaa RDA-kuvailutyössä

Yleistä

- Ø manifestaatioon liittyvä kuvailu suoraan aineistosta, poikkeus: joitakin asioita myös aineiston ulkopuolelta
- Ø vaikka ensisijaisena tiedonlähteenä nimiösivu, muualta aineistosta otettua merkintää ei laiteta hakasiin
- Ø hakasulkeet vain silloin kun kuvailutieto on otettu aineiston ulkopuolelta
- Ø mahdolliset nimekkeen yms. korjaukset varianttinamekkeeseen tai huomautuksiin

Huomioonotettavaa RDA-kuvailutyössä (2)

- Ø ei lisättyjä merkkejä tai tekstiä, paitsi funktioita ja välimerkkejä ja diakriitteja selvyuden takia
- Ø ei tekstin lyhentämistä, ellei tiedonlähteessä itsessään ole lyhennetty (esim. **painos/p.**) tai RDA ohjaa toisin (esim. **mitat**)
- Ø latinankieliset lyhenteet kuten i.e., et al., s.l., s.n. korvataan kuvailukielen avatuilla muodoilla: **[se on]**, **[kustantaja tuntematon]**, **[julkaisupaikka tuntematon]**
- Ø numeroimattomia sivuja ei enää hakasiin, vaan esim. merkintä: **45 numeroimatonta sivua**

Huomioonotettavaa RDA-kuvailutyössä (3)

Vastuullisuus

- Ø vastuullisuusalueella merkitään kaikki päävastuulliset tekijät, ei ”kolmen sääntöä”
- Ø ensimmäinen tekijä aina 100-kenttään vaikka olisi useampi kuin kolme samassa roolissa (”kolmen säännön” lopetus myös pääkirjauksessa)
- Ø tittelit, työpaikat yms. voi jättää pois vastuullisuustiedoissa ([linjaus](#))

Huomioonotettavaa RDA-kuvailutyössä (4)

- Ø toimitetut teokset edelleen nimekkeelle, paitsi sanakirjat, bibliografiat yms. (kokoaja-rooli)
- Ø Liitteen I merkitys päävastuullisuuden osoittamiseen: onko esim. teos- vai ekspressiotason toimija
- Ø esim. I.1.2 kokoaja: henkilö, suku- tai yhteisö, joka on vastuussa uuden teoksen (esim. bibliografia, hakemisto) luomisesta valitsemalla, järjestämällä, koostamalla ja toimittamisella tietoa ym.

Huomioonotettavaa RDA-kuvailutyössä (5)

- Ø yhteisnimekkeettömän teoksen ensimmäisen teoksen tekijää ei 100-kenttään, jos tekijöitä on useita (ks. [esimerkki](#))
- Ø jos tekijöiden järjestys muuttuu moniosaisessa monografiassa tai painoksessa, 100-kenttä pysyy samana, ellei ole uusi teos*
- § Teosajattelussa 100-kenttä on nimenomaan teoksen auktorisoidun hakutiedon kenttä. Esim. Sonja-romaanin uusintapainos julkaistu Hirvisaaren nimellä à Kaikki painokset samalle tekijänimelle (Hirvisaari vai Hietamies – riippuu auktorisoidusta hakumuodosta RDA 6.27.1.3, 19.2.1)

RDA ja Marc21 –bibliografiset tietueet

Ø uudet kentät/osakentät:

<http://www.loc.gov/marc/RDAinMARC.html>

Ø kiinteät kentät: ei juuri muutoksia, 008/06 t julkaisuvuosi + copyright-vuosi (mm. ajankohtaisuus- ja tekijänoikeusnäkökulma)

Ø 040 \$b kuvailukieli, osakenttään \$e rda-merkintä

RDA ja Marc21 bibliografiset tietueet (2)

Ø 264 (260 à 264) tuotanto- kustannus-, jakelu-valmistus- ja tekijänoikeustiedot. Indikaattorirakenne tarkempi.

esim. 264 _1 \$a Helsingissä : \$b Otava, \$c [2014]

264 _3 \$a Porvoo : \$b Bookwell

264 _4 \$c ©2014

§ *Jos tiedonlähteessä on useampi kustantajan nimi, vain ensimmäinen on ydinelementti. Voidaan merkitä useampiakin.*

§ *Painopaikka ja kirjapaino osakentät a ja b (aiemmin e ja f)*

§ *Copyright-merkintä ilman välilyöntiä, vuoden perään ei pistettä*

RDA ja Marc21 bibliografiset tietueet (3)

- Ø 300-kentässä ei lyhenteitä, esim. sivua, kuvitettu paitsi koko lyhenteenä (esim. cm, mm)
- Ø 336 sisältötyyppi, luettelo RDA:ssa ja Metatietosanastossa
- Ø 337 mediatyyppi, luettelo, muutamia uusia termejä, (esim. elektroninen à tietokonekäyttöinen, ei välittävää laitetta à käytettävissä ilman laitetta)
- Ø 338 uusi kenttä: tallennetyyppi, luettelo (esim. nide, verkkoaineisto, esine, arkki)

RDA ja Marc21 bibliografiset tietueet (4)

Ø336-338 \$b koodi \$2 koodin lähde

Ø 336 \$b [Term and Code List for RDA Content Types](#)
\$2 rdacontent

Ø 337 \$b [Term and Code List for RDA Media Types](#)
\$2 rdamedia

Ø 338 \$b [Term and Code List for RDA Carrier Types](#)
\$2 rdacarrier

Ø **ao. koodilistaukset MARC 21-formaatissa ao. kenttien kohdalla [Genre/Form Code and Term Source Codes](#).**

RDA ja Marc21 bibliografiset tietueet (5)

Ø fyysisen ulkoasun kuvailuelementit lisääntyvät (MARC21 300 -> 34X).

340 Fyysinen väline: uusia osakenttiä

344 Äänen ominaisuudet

345 Liikkuvan kuvan heijastamisominaisuudet

346 Videotallenteen ominaisuudet

347 Digitaalisen tiedoston ominaisuudet

RDA ja Marc21 bibliografiset tietueet (6)

- Ø 490 numerointi kuten tiedonlähteessä (aiemmin arabialaisin numeroin)
- Ø suhdemerkinnot eri aineistojen välille lisääntyvät:
 - Ø esim. viittaukset johdannaisteoksiin (esim. **uudistetun version perustana**)
 - Ø esim. osa-kokonaisuussuhteet (**sisältyy teokseen, kuuluu sarjaan** jne.)

RDA ja Marc21 auktoriteettitietueet

- Ø kiinteissä kentissä 008/10 z (luettelointisäännöt: muu)
- Ø 040 e-kentässä rda
- Ø useita uusia kenttiä, osakenttiä ja indikaattoreita
- Ø myös teoksille ja (ekspressioille) aletaan tehdä auktoriteetteja

RDA-esimerkkejä

Ø Ensisijainen hakutieto:

Ø ”Kolmen säännön purkaminen”

100 1_ †a Sumari, Hanna, †e kirjoittaja.

245 10 †a Välipalat : †b virtaa superfoodeista / †c Hanna Sumari, Marjo Kauppila, Monna Pursiainen, Aino Mäkelä ; kuvat: Kirsikka Simberg & Tuukka Koivisto.

* Vaikka ensisijaisia tekijöitä neljä, ensisijaiseksi hakutiedoksi valittu tekijä.

RDA-esimerkkejä (2)

Ø Teosten väliset suhteet*:

- Ø Osa-kokonaisuussuhteet, yhteisnimekkeellinen kokoomateos, yksi tekijä

100 1 ‡a Rönkä, Matti.

245 10 ‡a Kahden maan kulkija / ‡c Matti Rönkä.

505 00 ‡t Isä, poika ja paha henki ; ‡t Tuliaiset Moskovasta ; ‡t Väärän maan vainaja.

700 12 ‡a Rönkä, Matti. ‡t Isä, poika ja paha henki.

700 12 ‡a Rönkä, Matti. ‡t Tuliaiset Moskovasta.

700 12 ‡a Rönkä, Matti. ‡t Väärän maan vainaja.

* Ydinelementti kokoomateoksissa, paitsi runokokoelmat, virret yms.

RDA-esimerkkejä (3)

Ensisijainen hakutieto nimeke:

Ø Yhteisnimekkeetön kooste, jonka sisältämällä teoksilla eri tekijät

245 00 †a Kujalan Oskari ja hänen sukunsa / †c Erkki Kujala, Pekka Kujala. Sekä, Halsuan kunnan historia 1858-1949 / kirjoittanut Kasper Niemi ja Oskari Kujala.

700 12 †a Kujala, Erkki, †d 1939- †e kirjoittaja. †t Kujalan Oskari ja hänen sukunsa.

700 12 †a Niemi, Kasper, †e kirjoittaja. †t Halsuan kunnan historia 1858-1949.

- Julkaisu sisältää kaksi erillistä teosta, joilla eri tekijät → nimekkeelle. Jos olisi samat tekijät, ensisijainen hakutieto olisi teosten yhteinen ensisijainen hakuelementti.
- Analyttiset kirjaukset manifestaatioon sisällyvistä teoksista. Teoksen auktoriteetissa vain yksi tekijä.
- Nimiösivulla nimekkeitä yhdistävä ilmaisu säilytetään (RDA D1.2.2)

RDA-esimerkkejä (4)

Ø Ensisijainen hakutieto :

Ø **Teoksella** vain yksi ensisijainen hakutieto (auktorisoitu ensisijainen hakutieto)

100 1_ ‡a Mustajoki, Pertti, ‡e kirjoittaja.

240 10 ‡a **Paahtoleipäkatastrofi**

245 10 ‡a Berliininmunkki ja muita kirjoituksia painonhallinnasta /
‡c Pertti Mustajoki.

* Ensisijainen nimeke merkitään tässä tapauksessa alkuteoksen nimekkeeksi.

RDA-esimerkkejä (5)

Raamattu:

Ø VT ja UT avataan

ennen: ‡a Raamattu. ‡p VT.

RDA-kuvailu: ‡a Raamattu. ‡p Vanha testamentti.

Ø Raamatun kirjat merkitään ensisijaisen nimekkeen alanimekkeiksi
– ei ”väliosia”

ennen: ‡a Raamattu. ‡p VT. ‡p Psalmit.

RDA-kuvailu: ‡a Raamattu. ‡p Psalmit.

RDA-esimerkkejä (6)

Väitöskirja:

Ø ennen: 502 †a Diss. : †c Turun yliopisto, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, †d 2015. à

Ø RDA:n mukaan: 502 †a Dissertation/Thesis/Väitöskirja. †b FT †c Turun yliopisto, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, †d 2015.

Suomalainen linjaus:

Ø 502 †a Väitöskirja : †c Turun yliopisto, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, †d 2015.

Kokonaisia esimerkkietueita

§ <https://wiki.helsinki.fi/display/RDA/Tilaisuudet>

Käytännön esimerkkejä eri aineistojen RDA-kuvailusta

§ Fennicassa sana-haulla "RDA-testitietue"

§ [RDA Record Examples - Library of Congress](#)

§ RDA Toolkitissa vapaasti saatavia JSC:n esimerkkejä

<http://www.rdatoolkit.org/examples/MARC>